

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту  
(найменування кафедри)

Допущено до захисту  
Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_ (підпис)

“ \_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2022\_ р.

**РЕФЕРАТ**  
**кваліфікаційної роботи**  
**на здобуття освітнього ступеня бакалавр**  
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»  
(шифр та найменування спеціальності)  
за освітньою програмою «Облік і аудит»  
(назва освітньої програми)  
на тему: «Облік, контроль та аналіз витрат операційної діяльності підприємств  
(на прикладі ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ»)»

**Виконавець:**

студентка ЦЗВФН група 4зф1

Масленикова Аміна Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

\_\_\_\_\_ /підпис/

**Науковий керівник:**

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

\_\_\_\_\_ /підпис/

**Одеса 2022**

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Витрати є важливим показником якості, який характеризує ефективність підприємства в грошовому вимірі, відображає організаційно-технічний рівень виробничого процесу (прогресивність обладнання, технології, організацію виробництва та праці, рівень управління), а також інші умови та фактори, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства. Зокрема, розмір фінансових результатів, показники фінансового стану, що визначають рівень інвестиційної привабливості підприємства, залежать від обсягу витрат.

Ефективно управляти діяльністю підприємства можна лише володіючи достовірною, повною і детальною інформацією про наявність і використання ресурсів. Тому бухгалтерський облік витрат займає особливе місце в системі управління, оскільки на основі облікових даних попередніх періодів здійснюється процес планування господарської діяльності, аналіз і контроль досягнутих результатів, регулювання виявлених відхилень з урахуванням обсягів випуску продукції, виконаних робіт та наданих послуг, визначення їх собівартості. Постійне збільшення суми та питомої ваги операційних витрат, в тому числі, адміністративних та збутових витрат в загальній величині витрат підприємства, зумовлює потребу пошуку оптимальних методів їх обліку з урахуванням потреб управління та інших користувачів економічної інформації.

Проблеми обліку, контролю та аналізу витрат операційної діяльності суб'єктів підприємництва національної економіки висвітлені в дослідженнях таких вітчизняних науковців, як Абрамова О. В., Аверкин Я. Ф., Волошина-Сідей В. В., Головацька С. І., Добрунік Т.П., Маркіна І.А., Мартинюк Н.Ю., Павелко О. В., Подмешальська Ю.В., Радіонова Н.Й., Рокожиця А. Ю., Ткаченко Т.П., Хорунжак Н. М.

**Метою кваліфікаційної роботи** є вивчення діючої методики обліку, контролю та аналізу витрат операційної діяльності й розробка обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо їх удосконалення.

Задля досягнення встановленої мети передбачено вирішення таких **завдань**:

- вивчення та розкриття економічної сутності витрат операційної діяльності вітчизняних підприємств та їх класифікації для потреб обліку та управління;
- дослідження теоретичних засад обліку та нормативного регулювання обліку операційних витрат підприємства;
- розкриття основних аспектів управлінського обліку операційних витрат;
- надання організаційно-економічної характеристики діяльності та загальної організації облікового процесу ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ»;
- вивчення процесу документування основних складових витрат операційної діяльності;
- дослідження діючої практики відображення в обліку витрат операційної діяльності ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ»;

- здійснення аналізу динаміки, структури та ефективності витрат операційної діяльності підприємства;
- дослідження методичних та практичних аспектів контролю витрат операційної діяльності на вітчизняних підприємствах;
- надання практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, контролю та аналізу витрат операційної діяльності в системі управління підприємством.

**Об'єктом дослідження** є процес обліку, контролю і аналізу витрат операційної діяльності операційних витрат на ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ».

**Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів щодо ведення обліку та аналізу операційних витрат. Методологічною основою дослідження є системний підхід до розкриття економічної сутності операційних витрат та процесу їх обліку та аналізу.

**Методи дослідження.** Для досягнення мети дослідження застосовувався комплекс загальнонаукових методів. Були використані методи індукції, дедукції – при дослідженні теоретичних питань обліку та контролю витрат операційної діяльності; аналізу і синтезу – для виявлення спільних та відмінних рис у наукових підходах до обліку витрат операційної діяльності; спостереження та порівняння – для визначення стану обліку господарських операцій ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ»; статистичні методи – для виявлення основних тенденцій розвитку підприємства; методи порівняння для зіставлення даних фінансової звітності підприємства у динаміці років; абстрактно-логічний метод і метод причинно-наслідкового зв'язку, а також метод аналогії – для удосконалення методики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу.

**Інформаційною базою** дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові документи з питань обліку витрат діяльності, фінансова та податкова звітність ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ», первинні документи та реєстри обліку витрат операційної діяльності, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань. У процесі написання роботи досліджені і використані наукові праці провідних вітчизняних вчених в області фінансового та управлінського обліку, аналізу та контролю формування витрат підприємницьких структур

**Публікація та апробація результатів дослідження.** За результатами дослідження опубліковано тези: Масленікова А.В. Обліково-інформаційне забезпечення формування операційних витрат. *Сучасні проблеми розвитку економіки України*: матеріали студентської конференції ФМОІТ Одеського національного економічного університету. Одеса 14-15 квітня 2022 р.

**Структура та обсяг роботи.** Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменувань) та 22 додатки. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 16 рисунків.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти обліку витрат операційної діяльності»** розглянуто сутність витрат з економічної точки зору, трактування витрат відповідно до національних та міжнародних нормативно-правових документів, надано їх класифікацію за видами діяльності та за економічними елементами, проведено класифікацію витрат відповідно до управлінських потреб, наведено нормативно-правове регулювання організації обліку витрат з урахуванням національного законодавства, визначено умови визнання витрат відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» та Концептуальної основи фінансової звітності, представлено характеристику рахунків для відображення в обліку операційних витрат, розглянуто теоретичні аспекти обліку витрат, висвітлено проблемні аспекти управлінського обліку операційних витрат підприємницької діяльності, використання процесного підходу до організації бюджетування витрат із переорієнтацією його на досягнення стратегічних цілей, окреслено елементи облікової політики як інструмента управління витратами підприємства

У другому розділі **«Діюча система обліку витрат операційної діяльності на підприємстві ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ»»** надано загальну характеристику діяльності ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ», наведено основні види виконання електромонтажних робіт, представлено організаційну структуру функціональних підрозділів, проведено аналіз виробничо-ресурсного потенціалу та тезультативних показників діяльності підприємства ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ», розкрито загальну організацію обліку та оподаткування підприємства, формування звітності, наведено порядок документального оформлення операційних витрат на підприємстві, зазначено основні документи, які оформлюються під час виконання електромонтажних робіт відповідно до Договорів підряду, розкрито діючу систему аналітичного та синтетичного обліку витрат операційної діяльності, формування облікових регістрів.

У третьому розділі **«Аналіз і контроль витрат операційної діяльності: методичні аспекти та практика проведення»** представлено структурно-логічну схему методики аналізу операційних витрат, проведено аналіз складу, структури та динаміки витрат операційної діяльності за функціональним призначенням та за економічними елементами, проаналізовано показники для оцінки ефективності витрат на ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ», здійснено аналіз впливу матеріаломісткості на обсяг реалізації та собівартість робіт, представлено організаційні основи та методику проведення контролю формування операційних витрат, зазначено шляхи вдосконалення обліку, аналізу та контролю витрат операційної діяльності на досліджуваному підприємстві

## ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі зроблено теоретичне узагальнення сутності та класифікації витрат операційної діяльності підприємницьких структур, досліджено теоретичні та практичні аспекти обліку та здійснення контролю за достовірним формування облікової інформації, надано рекомендації для впровадження в практичну діяльність ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ».

Відповідно до поставлених завдань отримано наступні результати роботи.

1. Під операційними витратами ми розуміємо витрати основної діяльності підприємства, тобто такої, що забезпечує основний дохід, пов'язані із виробництвом або реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг; із організацією і управлінням діяльності підприємства; із збутом продукції та витрати внаслідок списання оборотних активів при їх реалізації, знеціненні, втратах та інші. За функціональним призначенням витрати операційної діяльності включають собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. За економічними елементами операційні витрати включають матеріальні витрати, витрати на оплату праці, витрати на соціальні заходи, амортизаційні витрати.

2. Для ефективного розвитку підприємницьких структур доцільним є впровадження управлінського обліку. При розробці системи управлінського обліку для усунення недостатньої інформативності, на підприємствах необхідно здійснювати облік витрат таким чином, щоб забезпечити їх аналітичну деталізацію одночасно як за статтями витрат, так і за центрами відповідальності з виділенням відповідної групи рахунків управлінського обліку, це необхідно прописати в Наказі про облікову політику. Для розробки бюджету витрат необхідно здійснювати групування витрат, як за процесами, так і за елементами витрат, що дасть змогу групувати витрати та визначати за рахунок яких статей відбуваються формування загальної суми витрат, за рахунок чого відбуваються відхилення і які саме центри відповідальності за них відповідають.

3. За результатами вивчення економічної діяльності ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ» встановлено, що основним видом діяльності, що забезпечує отримання доходів та формування витрат підприємства є виконання електромонтажних робіт. Встановлено сповільнення економічної діяльності у 2020 році, а саме зменшення обсягів виконаних робіт, що призвело до зниження рівня прибутковості даного підприємства. Зростання собівартості виконаних робіт зумовлено загальними інфляційними процесами, подорожчанням матеріальних ресурсів задля виконання електромонтажних робіт та вартості послуг субпідрядних організацій.

4. Бухгалтерський облік, фінансова та податкова звітність підприємства здійснюється відповідно до діючого облікового та податкового законодавства України із застосуванням вимог національних П(С)БО та засовується автоматизована програма «1С:Підприємство 8», у якій формуються реєстри аналітичного та синтетичного обліку. ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ» є суб'єктом малого підприємництва, платником податку на прибуток та ПДВ.

5. Основними нормативними документами, які регламентують облік операційних витрат з урахуванням галузевих особливостей є такі: НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 18 «Будівельні контракти»; Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затвердженими наказом Державного комітету з будівництва і архітектури України від 31.12.2010 р. № 573. Для обліку витрат застосовуються рахунки класу 9 «Витрати діяльності». Підприємство ПП «СЕС» ЕНЕРГОКОМ» відображує в обліку такі витрати операційної діяльності, як собівартість виконаних та реалізованих електромонтажних робіт, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, інші витрати операційної діяльності.

6. За результатами проведеного аналізу встановлено, що основну суму витрат операційної діяльності ПП «СЕС» ЕНЕРГОКОМ» складає собівартість робіт, зміни в якій найбільше вплинули на загальну суму витрат. Як бачимо з наведених даних, у 2019 році порівняно із 2018 роком відбулось значне зростання операційних витрат на 1265,0 тис. грн та собівартості електромонтажних робіт, яка займає найбільшу питому вагу, на 1274,0 тис. грн. у подальшому періоді, а саме у 2020 році порівняно із попереднім 2019 роком відбулось навпаки зменшення як загальної суми операційних витрат, так і собівартості реалізації виконаних робіт. Адміністративні витрати та витрати на збут досить рівну позицію, хоча й спостерігається незначне їх зменшення. Оцінка ефективності витрат показала, що операційні витрати покриваються відповідним джерелом доходів, що є позитивним відзеркаленням ефективності виробничо-господарської діяльності, проте даний показник знаходиться на граничному рівні.

7. На досліджуваному підприємстві найбільшу долю витрат складають матеріальні витрати, які представлені будівельними матеріалами та запасними частинами задля виконання електромонтажних робіт. Сума матеріальних витрат на протязі досліджуваного періоду має значні коливання, що зумовлено специфікою технологічного процесу та обсягами окремих видів електромонтажних робіт. Проведені розрахунки за аналізований період показали, що зростання матеріаломісткості на 0,24 грн. призвело до збільшення рівня собівартості виконаних робіт на 1189 тис. грн. у 2019 році саме за рахунок перевитрат матеріальних ресурсів, що також віддзеркалилось на зміні чистого доходу - підприємство мало змогу збільшити обсяг реалізації продукції на 2407 тис. грн за умови доведення матеріаломісткості продукції до рівня попереднього року. В 2020 році матеріаломісткість знизилась на 0,16 грн, що призвело до економії матеріальних ресурсів на суму 619 тис. грн. Отже, вкрай необхідним є недопущення зростання матеріаломісткості виконаних робіт на основі використання новітніх технологій та ефективного використання виробничого обладнання та механізмів.

8. В роботі окреслено основні завдання та етапи проведення контролю формування операційних витрат. За результатами проведеної перевірки формування операційних витрат було встановлено, що при веденні обліку на підприємстві в основному дотримуються принципів, які регламентовано обліковою політикою. При перевірці виробничих витрат встановлено, що усі

витрати матеріальні, витрати на оплату праці, соціальні відрахування, загальновиробничі списуються на виробництво на підставі відповідних первинних документів, а синтетичний облік даних витрат ведеться у відповідних журналах-ордерах і відомостях до них, а також в оборотно-сальдовій відомості.

9. З метою забезпечення формування ефективної системи обліку витрат операційної діяльності підприємству ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ» рекомендовано впровадити систему бюджетування витрат по окремим об'єктам обліку, а саме:

- складання бюджету виробничих запасів (будівельних матеріалів та комплектуючих конструкцій);
- складання бюджету витрат на оплату праці виробничого, загальновиробничого та управлінського персоналу;
- складання бюджету інших витрат, пов'язаних із виконанням робіт.

Також необхідним є впровадження служби внутрішнього контролю, що забезпечить співставлення бюджетів витрат діяльності за їхніми видами, напрямками та виявлення певних відхилень від цих бюджетів; визначення причин відхилень і корегування бюджетів із врахуванням конкретних даних контролю та перспектив наступного функціонування підприємства та його сегментів.

Таким чином, стратегічним напрямком подальшого економічного розвитку ПП СЕП «ЕНЕРГОКОМ» має бути розробка заходів щодо зростання обсягів виконання електромонтажних робіт на основі оптимізації операційних витрат за умови створення системи бюджетування та впровадження внутрішнього контролю на підприємстві.

